

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดบรรยากาศในห้องเรียนกับพฤติกรรมความมีระเบียบวินัยในห้องเรียนของนักเรียนประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า และนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

การจัดการห้องเรียน

ความหมายของการจัดการห้องเรียน

หลักการจัดการห้องเรียน

การจัดบรรยากาศในห้องเรียน

ความหมายของการจัดบรรยากาศในห้องเรียน

ความสำคัญของการจัดบรรยากาศในห้องเรียน

จุดมุ่งหมายของการจัดบรรยากาศในห้องเรียน

ประเภทของบรรยากาศในห้องเรียน

บรรยากาศทางจิตวิทยาที่พึงปรารถนาในห้องเรียน

หลักการปฏิบัติของครูและนักเรียนในการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน

พฤติกรรมของครูและบรรยากาศในห้องเรียน

ระเบียบวินัย

ความหมายของระเบียบวินัย

ประเภทของระเบียบวินัย

ทฤษฎีพัฒนาการระเบียบวินัยแห่งตน

หลักการสำคัญของระเบียบวินัยที่มีประสิทธิภาพ

ลักษณะของผู้มีระเบียบวินัยในตนเอง

สาเหตุที่นักเรียนขาดระเบียบวินัย

การส่งเสริมปลูกฝังความมีระเบียบวินัย

ระเบียบวินัยในห้องเรียน

ความสำคัญของการสร้างระเบียบวินัยในห้องเรียน

การสร้างระเบียบวินัยในห้องเรียน

พฤติกรรมความมีระเบียบวินัยในห้องเรียน

ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดบรรยากาศในห้องเรียนกับพฤติกรรมความมีระเบียบวินัย

การจัดการห้องเรียน

1. ความหมายของการจัดการห้องเรียน

การจัดการห้องเรียนเป็นคำที่แพร่หลายในต่างประเทศ หากแต่เป็นคำที่ค่อนข้างใหม่สำหรับคนไทยและวงการศึกษาไทย การพูดถึงความหมายของการจัดการห้องเรียนมักมีการพูดถึงในขอบเขตที่จำกัด เช่น การควบคุมห้องเรียน การดูแลห้องเรียน เป็นต้น แท้จริงแล้วในการจัดการห้องเรียนยังมีความหมาย ขอบข่าย หลักการ วิธีการ และทักษะสำคัญๆ มากมาย โดยในส่วนของความหมาย มีผู้ให้ความหมายของการจัดการห้องเรียน ดังนี้

การจัดการห้องเรียน หมายถึง กระบวนการที่จะเสริมสร้างกระบวนการเรียนการสอนให้สามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและบรรลุวัตถุประสงค์ได้สูงสุด ในขณะที่เดียวกันการจัดการห้องเรียนก็เป็นกระบวนการปรับพฤติกรรมอื่นๆ กว้างๆ ไปด้วย (อนันต์ ทิพย์รัตน์, 2540 : คำนำผู้แปล)

การจัดการห้องเรียน หมายถึง ภาระหน้าที่ที่ครูต้องปฏิบัติ เช่น การจัดวางวัสดุอุปกรณ์ การวางแผนการใช้เวลาหรือการจัดตารางเวลาอย่างเหมาะสม ซึ่งจะเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นสมมติฐานของครูเกี่ยวกับวิธีการเรียนของนักเรียนและบทบาทของครู นอกจากนี้ การจัดการห้องเรียนยังรวมถึง การจัดการกับพฤติกรรมของนักเรียนให้ได้ใช้พลังงานไปในการเรียนรู้แทนการไปทำกิจกรรมที่ไม่มีประโยชน์ ซึ่งในทางปฏิบัติเป้าหมายของการจัดการห้องเรียนจะไม่ใช่เพียงแค่การควบคุมพฤติกรรมเฉพาะอย่างเท่านั้น แต่เป็นการจัดเตรียมและดำรงสภาพห้องเรียนโดยนักเรียนให้ความร่วมมือในกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ (Schickedanz, 1983 อ้างถึงใน อุทุมพร พรายอินทร์, 2542 : 26)

การจัดการห้องเรียน หมายถึง การรวมสิ่งต่างๆ ที่ครูจะต้องปฏิบัติต่อนักเรียน การสร้างความร่วมมือ สร้างบรรยากาศที่ดีในการดำเนินกิจกรรมในห้องเรียน (Sanford and Clements, quoted in Jones and Jones, 1995 : 1)

การจัดการห้องเรียน หมายถึง สิ่งที่ครูต้องปฏิบัติภายในห้องเรียน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความเข้าใจในพฤติกรรมและสามารถประเมินพฤติกรรมของตนเอง เพื่อนำไปสู่การควบคุมตนเองได้ในที่สุด (McCaslin and Good, quoted in Jones and Jones, 1995 : 3)

การจัดการห้องเรียน หมายถึง วิธีการที่นำไปสู่ความรับผิดชอบของครูในการควบคุมห้องเรียน ตรวจสอบพฤติกรรมนักเรียนและแก้ปัญหาพฤติกรรมซึ่งเกิดขึ้นภายในห้องเรียน (Brophy, 2004 : Online)

การจัดการห้องเรียน หมายถึง พฤติกรรมของครูในการดำเนินกิจกรรมที่กำหนดขึ้นเพื่อสร้างเสริมการเรียนรู้ของเด็ก การดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ประกอบด้วย การจัดรูประเบียงห้องเรียน การสร้างกฎเกณฑ์ และแนวการปฏิบัติในห้องเรียนสำหรับเด็ก วิธีการตอบสนองของครูต่อพฤติกรรมต่างๆ ของเด็ก วิธีการดำเนินการสอน ตลอดจนการสร้างบรรยากาศที่ดีในห้องเรียน (Eggen and Kauchak, 1992 : 486 อ้างถึงใน ประสาท อิศราริศา, 2538 : 337)

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า การจัดการห้องเรียน หมายถึง กระบวนการซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนในการปฏิบัติของครูในด้านต่างๆ เพื่อเสริมสร้างให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน สามารถดำรงไว้ซึ่งสภาพและบรรยากาศของห้องเรียนที่ดี

2. หลักการจัดการห้องเรียน

เลวิน และ โนทาน (Levin and Nolan, 1996 : 19) ได้กล่าวถึงหลักการจัดการห้องเรียนไว้ดังนี้

1. ครูควรหากสยทุทธ์ในการแก้ปัญหาพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในห้องเรียนด้วยตนเองก่อนจะขอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น
2. เมื่อครูพบเห็นนักเรียนที่มีปัญหาพฤติกรรม วิธีการแก้ปัญหาที่ดีของครู คือ ต้องเข้าไปพูดคุยกับนักเรียนเป็นการส่วนตัว
3. การให้ข้อมูลย้อนกลับที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของนักเรียน จะทำให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมได้เหมาะสมมากขึ้น
4. พฤติกรรมของครูทั้งที่เป็นภาษากายหรือภาษาท่าทางและคำพูด จะมีอิทธิพลอย่างมากต่อนักเรียน
5. ครูคือผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียน
6. ครูต้องมีความกระตือรือร้นในการช่วยเหลือนักเรียนอยู่เสมอและควรมีการวางแผนในการจัดการห้องเรียนอย่างเป็นระบบ
7. การจัดการห้องเรียนด้วยการวางแผนที่ดี จะทำให้เกิดความคล้อยคลึงในพฤติกรรมที่เหมาะสมของนักเรียน
8. ปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน เป็นสิ่งที่ไม่ปลอดภัยทั้งต่อร่างกายและจิตใจของนักเรียนและผู้อื่น
9. ครูที่สามารถดำเนินการกับนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะมีความสนุกในการสอนและมีความมั่นใจที่จะทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จ

10. ครูต้องใช้การจัดการห้องเรียนกับนักเรียนที่แสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสม เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ เลวิน และ โนลาน (Levin and Nolan, 1996 :1) ยังได้กล่าวถึงหลักการจัดการห้องเรียนในหนังสือ Principles of Classroom Management : Second Edition ไว้ ดังนี้

1. พฤติกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมภายในห้องเรียนของครู เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการจัดการห้องเรียน
2. ครูเป็นอาชีพที่มีความรับผิดชอบในบทบาทการเป็นผู้นำในการสั่งสอน ซึ่งเกี่ยวข้องกับเทคนิควิธีการในงานด้านพฤติกรรมของนักเรียนอย่างมาก
3. ครูจะต้องมีการพัฒนาความคิดอย่างชัดเจนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการสอนและระเบียบวินัย ปัจจัยที่เป็นแรงกระตุ้นให้นักเรียนประพฤติในสิ่งที่พวกเขาต้องประพฤติ ความคาดหวังส่วนบุคคลสำหรับพฤติกรรมของนักเรียน และระบบการวางแผนในการจัดการกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมซึ่งมีอยู่ในห้องเรียน โดยงานด้านพฤติกรรมนักเรียนเป็นงานที่มีอัตราส่วนที่สูงในห้องเรียน
4. ควรคำนึงถึงพฤติกรรมที่เหมาะสมของนักเรียน ก่อนจะมีการวางแผนเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการจัดการห้องเรียน

จากหลักการจัดการห้องเรียนข้างต้น เป็นสิ่งซึ่งครูสามารถนำมาใช้เป็นหลักสำหรับยึดถือ เพื่อให้การปฏิบัติในการจัดการห้องเรียนมีประสิทธิภาพ สามารถช่วยเสริมสร้างให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนและดำรงไว้ซึ่งสภาพและบรรยากาศของห้องเรียนที่ดี

การจัดบรรยากาศในห้องเรียน

การเริ่มต้นที่ดี เป็นสิ่งสำคัญของการสร้างรูปแบบของห้องเรียนตามที่ครูเห็นว่าควรจะเป็นไปได้ บรรยากาศในห้องเรียน ในวันแรก และในสัปดาห์แรกของห้องเรียนจะส่งผลถึงบรรยากาศตลอดทั้งปี ครูที่เป็นนักจัดการที่ดี รู้วิธีการที่ประสบผลสำเร็จ คือการป้องกันปัญหาโดยการวางแผนอย่างระมัดระวังและเป็นระบบ ทุกสิ่งทุกอย่างในห้องเรียนเป็นสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการกระตุ้นให้เด็กทำในสิ่งที่ดี บางอย่างชักจูงให้นักเรียนไม่เอาจริงเอาจัง ครูที่เป็นนักจัดการห้องเรียนที่มีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยินยอมของนักเรียน คือครูที่มีระเบียบวินัย วางแผนเพื่อพัฒนารูปแบบของสภาพแวดล้อมเพื่อทำให้เป้าหมายประสบความสำเร็จ

สุพิน บุญชูวงศ์ (2534 : 172) กล่าวว่า โรงเรียนเป็นแหล่งประกอบการของครู โดยเฉพาะห้องเรียนเป็นสถาน “ดำเนินงาน” ของครูโดยมีนักเรียนในความรับผิดชอบจำนวนหนึ่ง ครูจะต้องดำเนินงานในห้องเรียนเป็นขั้นตอนอย่างมีระบบ กล่าวคือ การจัดบรรยากาศในห้องเรียนให้น่าเรียน มีความอบอุ่น ปลอดภัย เป็นอิสระ ซึ่งบรรยากาศดังกล่าวสามารถส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และคงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เช่น พฤติกรรมความมีระเบียบวินัย การเคารพในสิทธิของผู้อื่น เป็นต้น และเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้ไปในทางที่ดีได้

การจัดบรรยากาศในห้องเรียนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความสนใจ ความกระตือรือร้นในการเรียนให้กับผู้เรียน ชั้นเรียนหรือห้องเรียนที่มีบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความอบอุ่น ความเห็นอกเห็นใจ และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันและกัน ย่อมเป็นแรงจูงใจภายนอกที่จะเป็นตัวกระตุ้นหรือสิ่งเร้าให้ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อการเรียน รักการอยู่ร่วมกันในห้องเรียน และมีส่วนช่วยในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความประพฤติอันดีงามหลายประการรวมถึงความมีระเบียบวินัยให้กับผู้เรียน นอกจากนี้ห้องเรียนที่มีบรรยากาศที่แจ่มใส สะอาด สว่าง กว้างขวาง พอเหมาะ มีโต๊ะเก้าอี้ ที่เป็นระเบียบเรียบร้อย มีมุมวิชาการส่งเสริมความรู้ มีการตกแต่งห้องให้สดใส ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่มีผลทำให้ผู้เรียนพอใจ พร้อมทั้งจะมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (อุทุมพร พรายดิษฐ์, 2542 : 36) ดังนั้น ถ้าครูต้องการให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะเป็นผู้ที่มีระเบียบวินัย จึงจำเป็นที่ครูจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดบรรยากาศในห้องเรียน เพื่อที่จะเป็นการจูงใจให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จทั้งในด้านการเรียนและการมีคุณธรรม จริยธรรม โดยเฉพาะคุณธรรมความมีระเบียบวินัยที่กำลังเป็นที่ต้องการของสังคม

1. ความหมายของการจัดบรรยากาศในห้องเรียน

การจัดบรรยากาศในห้องเรียน หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้สอดคล้องกับการเรียนการสอน เพื่อช่วยเสริมให้บรรยากาศการเรียนเป็นที่น่าสนใจและจูงใจให้นักเรียนไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียน นอกจากนั้นยังช่วยแก้ปัญหาในการปกครองห้องเรียน และแก้ปัญหาเรื่องวินัยได้อีกด้วย (สุพิน บุญชูวงศ์, 2531 : 155)

การจัดบรรยากาศในห้องเรียน หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน เพื่อช่วยส่งเสริมให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยสร้างความสนใจใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษา (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2537 : 223)

การจัดบรรยากาศในห้องเรียน หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมที่ช่วยสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพ (จำเนียร ศิลปวานิช, 2538 : 96)

การจัดบรรยากาศในห้องเรียน หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน เพื่อช่วยส่งเสริมให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยสร้างความสนใจใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษา ตลอดจนช่วยสร้างเสริมความมีระเบียบวินัยให้แก่ผู้เรียน (อุทุมพร พรายอินทร์, 2542 : 36)

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า การจัดบรรยากาศในห้องเรียน หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนทั้งด้านกายภาพและด้านจิตวิทยา ให้ส่งเสริมและเอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอนของครู และการเรียนรู้ของนักเรียนให้ดำเนินไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งช่วยสร้างเสริมพฤติกรรมความมีระเบียบวินัยให้แก่ผู้เรียน

2. ความสำคัญของการจัดบรรยากาศในห้องเรียน

จากงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 2531 (อ้างถึงใน อภรณ์ ใจเที่ยง, 2537 : 223) พบว่า บรรยากาศในห้องเรียนเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียน และเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น การสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น ครูให้ความเอื้ออาทรต่อนักเรียน นักเรียนกับนักเรียนมีความสัมพันธ์ฉันท์มิตร ความมีระเบียบวินัย ความสะอาด เป็นบรรยากาศที่นักเรียนต้องการ ถ้าครูสามารถสร้างความรู้สึกละแวกนี้ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนได้ ก็เป็นการพัฒนาให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและจิตใจ โดยแท้จริง ดังนั้นการจัดบรรยากาศในห้องเรียนจึงมีความสำคัญ อภรณ์ ใจเที่ยง (2537 : 224) กล่าวว่า การจัดบรรยากาศในห้องเรียนมีความสำคัญ ดังนี้

1. ช่วยส่งเสริมให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น เช่น ห้องเรียนที่ไม่คับแคบเกินไป ช่วยทำให้นักเรียนมีความคล่องตัวในการทำกิจกรรมต่าง ๆ
2. ช่วยสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ตรงเมและความมีระเบียบวินัยให้แก่ผู้เรียน เช่น ห้องเรียนที่สะอาด ห้องเรียนที่จัดโต๊ะเก้าอี้เรียบร้อย ห้องเรียนที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของบุคคล นักเรียนก็จะซึมซับสิ่งเหล่านี้ไว้โดยไม่รู้ตัว
3. ช่วยสร้างเสริมสุขภาพที่ดีให้แก่ผู้เรียน เช่น มีแสงสว่างที่เหมาะสม มีที่นั่งไม่ใกล้กระดานดำจนเกินไป เป็นต้น
4. ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ สร้างความสนใจในการเรียน และการทำกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น เช่น การจัดมุมวิชาการ การจัดป๊ายนิเทศ การตกแต่งห้องเรียนด้วยผลงานของนักเรียน เป็นต้น
5. ช่วยส่งเสริมการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เช่น การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
6. ช่วยสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนและการมาโรงเรียน เพราะในห้องเรียนมีครูที่เข้าใจให้ความเมตตา เอื้ออาทร และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อนักเรียน

เอฟเวอร์ตันสัน (Evertson, 2540 : 112) กล่าวว่า การจัดบรรยากาศในห้องเรียนที่ดี เป็นการสร้างความสนใจ ความตื่นตัวแก่นักเรียนให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ หรือ ให้ละเว้นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

สรุปได้ว่า การจัดบรรยากาศในห้องเรียนมีความสำคัญและมีส่วนช่วยทั้งกับครูและนักเรียน ซึ่งความสำคัญต่อครู คือ ช่วยให้ครูสามารถดำเนินการเรียนการสอนได้อย่างราบรื่น และประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ส่วนความสำคัญต่อนักเรียน คือ ทำให้นักเรียนมีระเบียบวินัยในตนเอง มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน การมาเรียน ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความสุขต่อการเรียน ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ช่วยส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและพึงประสงค์นั้นคือความมีระเบียบวินัย ซึ่งความมีระเบียบวินัยของนักเรียนทำให้การจัดการเรียนการสอนของครูเป็นไปอย่างราบรื่น เมื่อการเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่นจะส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนตามศักยภาพของแต่ละคนได้อย่างเต็มที่ โดยครูไม่ต้องเสียเวลาอยู่กับการอบรม สั่งสอน เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนที่แสดงออกมาในห้องเรียน

3. จุดมุ่งหมายของการจัดบรรยากาศในห้องเรียน

สุพิน บุญชูวงศ์ (2534 : 153) กล่าวว่า การจัดบรรยากาศในห้องเรียน มีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ของนักเรียน
2. เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้
3. เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในชั้นเรียน ให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
4. เพื่อให้การสอนของครูบรรลุผลตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้
5. เพื่อส่งเสริมสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียน เช่น การจัดโต๊ะเก้าอี้ให้เรียบร้อย ความเป็นกันเองระหว่างครูกับนักเรียน หรือนักเรียนกับนักเรียน รวมทั้งการส่งเสริมให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นต่างๆ

สรุปได้ว่า การจัดบรรยากาศในห้องเรียนนั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อ เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของนักเรียน คือ พัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านสติปัญญา พัฒนาการด้านสังคม และพัฒนาการด้านอารมณ์ พร้อมทั้งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนกับนักเรียน เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ซึ่งการที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพได้นั้น ส่วนประกอบสำคัญคือ ความมีระเบียบวินัยของนักเรียน นั่นเอง

4. ประเภทของบรรยากาศในห้องเรียน

สมน อมรวิวัฒน์ (2530 : 13) ได้สรุปผลการวิจัยเรื่องสภาพปัจจุบันและปัญหาการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาไว้ว่า บรรยากาศในห้องเรียนต้องมีลักษณะทางกายภาพที่เอื้ออำนวยความสะดวกต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สร้างความสนใจใฝ่รู้และศรัทธาต่อการเรียน นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน และครูกับนักเรียน ความรักและความศรัทธาที่ครูและนักเรียนมีต่อกัน การเรียนที่ปราศจากความกลัว และปราศจากความวิตกกังวล สิ่งเหล่านี้จะช่วยสร้างบรรยากาศของการเรียนได้ดี

สุพิน บุญชูวงศ์ (2534 : 153-156) ได้แบ่งประเภทของบรรยากาศในห้องเรียนไว้ 3 ประเภท คือ

1. บรรยากาศทางวัตถุ การจัดวัตถุต่างๆ ภายในชั้นเรียนทำได้ ดังนี้

1.1 โต๊ะครู ควรวางในตำแหน่งที่นักเรียนมองเห็นได้ทั่วถึง และไม่เกาะกะในการที่จะใช้ที่ว่างในห้องเรียน

1.2 โต๊ะและเก้าอี้ โต๊ะเรียนควรเป็นโต๊ะเดี่ยว และไม่หนักเกินไปสำหรับการเคลื่อนย้าย นอกจากนี้ควรคำนึงถึงขนาดของ โต๊ะเรียนและเก้าอี้ ต้องเหมาะสมกับวัยของนักเรียนด้วย เอฟเวอร์ทสัน (Evertson, 2540 : 5-6) กล่าวว่า ในการจัดวางโต๊ะและเก้าอี้ นักเรียน มีหลักการที่สำคัญ คือ ต้องให้นักเรียนทุกคนมองเห็นครูขณะที่ครูกำลังสอน โดยไม่ต้องลุกขึ้นออกจากโต๊ะ และมีข้อควรคำนึงในการจัด โต๊ะนักเรียนดังนี้ คือ ต้องระมัดระวังไม่วางสิ่งกีดขวางทางเดิน อย่าให้นักเรียนนั่งหันหน้าไปทางที่ทำให้นักเรียนเบนความสนใจจากการเรียน เช่น ประตู หน้าต่าง มีบริเวณเพียงพอรอบๆ โต๊ะนักเรียน เพื่อครูจะได้เดิน ไปดูแลนักเรียนแต่ละคนได้สะดวก ห้องเรียนที่ใช้โต๊ะและเก้าอี้ชุดใหญ่ให้นักเรียนนั่งรวมต้องให้นักเรียนนั่งสามด้าน ยกเว้นด้านที่นักเรียนนั่งหันหลังให้ครูหรือหน้าต่าง และ ดูแลโต๊ะเก้าอี้ให้อยู่ในสภาพดี ใช้งานได้ และมีจำนวนเพียงพอกับจำนวนนักเรียน

1.3 กระดานดำ ควรีขนาดกว้างพอสมควร

1.4 ป้ายนิเทศ มีไว้เพื่อติดข่าวสาร และผลงานของนักเรียน ป้ายนิเทศมักติดไว้ที่ฝาผนังชั้นเรียนด้านหลัง หรือสองข้างของกระดานดำ

1.5 ตู้หรือชั้นสำหรับวางของ การทำตู้หรือชั้นวางของเพื่อเก็บวัสดุต่างๆ ในห้องเรียน ควรวางให้เรียบร้อยสวยงาม ทั้งยังเป็นการฝึกนิสัยให้นักเรียนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และ เอฟเวอร์ทสัน (Evertson, 2540 : 7) กล่าวว่า ชั้นวางของหรือตู้ จะต้องไม่บังสายตาครูในการที่จะดูแลนักเรียนทั้งห้อง และต้องไม่บังสายตานักเรียนที่จะมองเห็นครูและสิ่งที่ครูสอนหรือนำเสนอ ถ้าต้องใช้ตู้หรือชั้นวางของบ่อยๆ ก็ควรจะวางในที่ที่หยิบใช้ได้สะดวก

1.6 ของจริง เช่น สัตว์ พืช เป็นสิ่งจูงใจที่ทำให้นักเรียนอยากมาโรงเรียน ซึ่ง เอฟเวอร์ตัน (Evertson, 2540 : 8) กล่าวว่า ครูต้องวางแผนในการจัดวางให้ดี ในการจัดวางต้องไม่ดึงดูความสนใจของนักเรียนในขณะที่ดำเนินการเรียนการสอนทั้งชั้น และควรจัดวางในที่ที่ไม่กีดขวางทางเดินหรือการเคลื่อนไหวของนักเรียนขณะเรียนหรือการทำกิจกรรม

2. บรรยากาศทางสังคม เป็นการจัดให้นักเรียนอยู่ร่วมกันในรูปแบบต่างๆ ทำได้ ดังนี้

2.1 การสร้างบรรยากาศในห้องเรียนแบบประชาธิปไตย เป็นบรรยากาศที่เปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รู้จักทำงาน รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง บรรยากาศของการเรียนแบบนี้ นักเรียนจะรู้สึกสบายใจ มีความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น ดังนั้นการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้แก่นักเรียน ควรสร้างบรรยากาศแบบประชาธิปไตย ซึ่งอาจจัดได้ ดังนี้

2.1.1 ฝึกให้นักเรียนรู้จักสิทธิหน้าที่ของตน พร้อมทั้งฝึกการใช้สิทธิหน้าที่เหล่านั้น เช่น สิทธิในการเลือกหัวหน้าห้อง หัวหน้ากลุ่มในขณะที่เดียวกันก็ต้องฝึกให้รู้จักหน้าที่ที่พึงปฏิบัติด้วย

2.1.2 จัดให้นักเรียนเข้ากลุ่มทำงานกัน โดยให้มีการหมุนเวียนกลุ่มกันไป เพื่อให้ได้ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

2.1.3 จัดที่นั่งของนักเรียนให้สลับที่กันเสมอ เพื่อให้เด็กมีโอกาสไว้ตัวเข้าหากัน และปรับตัวเข้ากับกลุ่มอื่นได้

2.1.4 เปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันสร้างระเบียบวินัยในห้องเรียน เมื่อนักเรียนเป็นผู้วางระเบียบ นักเรียนก็ยินดีปฏิบัติตามระเบียบ

2.1.5 จัดให้นักเรียนหมุนเวียนกันเป็นผู้นำในกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการฝึกให้นักเรียนเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

2.2 การสร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่เป็นแบบบังคับ หรือเป็นแบบเผด็จการ การจัดบรรยากาศแบบนี้ครูจะเข้มงวด ครูจะเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมทุกอย่าง นักเรียนจะไม่มีโอกาสหรือมีโอกาสน้อยในการคิด การแสดงความคิดเห็น บรรยากาศในห้องเรียนแบบนี้ส่งผลให้นักเรียนขาดลักษณะการเป็นผู้นำ ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2.3 การสร้างบรรยากาศในห้องเรียนแบบสบาย เป็นบรรยากาศที่ครูมุ่งที่จะสอนให้จบหลักสูตร โดยไม่สนใจว่านักเรียนจะสนใจเรียนหรือไม่ ไม่สนใจว่านักเรียนจะเข้าใจในบทเรียนหรือไม่ บรรยากาศแบบนี้ นักเรียนจะรู้สึกสบายใจ ไม่เคร่งครัด ไม่อึดอัด แต่ผลการเรียนอาจจะไม่ดีเท่าที่ควร ห้องเรียนไม่เป็นระเบียบ ครูก็ไม่สามารถควบคุมห้องเรียนได้

3. บรรยากาศทางวิชาการ ครูควรจัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศทางวิชาการเพื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ครูควรนำสื่อการสอนมาใช้ในการเรียนการสอน เพราะสื่อจะช่วยให้ นักเรียนเรียนรู้ได้เร็วและจำได้นาน สื่อที่นำมาใช้ในการจัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศทางวิชาการ มี ดังนี้

3.1 บัตรคำ แผนภูมิ และแผนผัง ซึ่งเมื่อครูใช้สื่อประเภทนี้เสร็จแล้วก็ควรจะต้องติดไว้ในห้องเรียนประมาณ 2 สัปดาห์ เพื่อเป็นการทบทวนความจำและกระตุ้นให้นักเรียนสนใจศึกษาในเรื่องนั้นๆ เพิ่มเติม

3.2 ภาพ ควรเลือกภาพที่เกี่ยวกับความรู้ในวิชาต่างๆ และภาพจะต้องมีขนาดใหญ่พอสมควร ชัดเจน มีสีสันที่สวยงาม ภาพที่นำมาติดควรมีการหมุนเวียนเปลี่ยนไปตามเนื้อเรื่องของบทเรียนแต่ละบท

3.3 การจัดป้ายนิเทศ ครูและนักเรียนควรร่วมมือกันจัดป้ายนิเทศให้สอดคล้องกับบทเรียนต่างๆ

3.4 นำผลงานดีเด่นของนักเรียนมาแสดง เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ และเป็นการจูงใจให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะผลิตผลงานของตนเอง

3.5 ควรจัดให้มีมุมต่างๆ ในชั้นเรียน เช่น มุมหนังสือ มุมทักษะ เป็นต้น โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดมุมต่างๆ

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2537 : 226-234) ได้แบ่งประเภทบรรยากาศในห้องเรียนออกเป็น 2 ประเภท คือ บรรยากาศทางกายภาพ และบรรยากาศทางจิตวิทยา ซึ่งบรรยากาศทั้ง 2 ประเภทนี้มีส่วนในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และส่งผลให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

1. บรรยากาศทางกายภาพ (Physical Atmosphere) บรรยากาศทางกายภาพ หรือบรรยากาศทางวัตถุ หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมต่างๆ ในห้องเรียนให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย น่าดู มีความสะอาด มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนให้สะดวกขึ้น เอฟเวอร์ทสัน (Evertson, 2540 : 1) กล่าวว่า การจัดห้องเรียนทางด้านกายภาพสำหรับการเรียนการสอนเป็นส่วนประกอบเบื้องต้นของการจัดการห้องเรียน (Classroom Management) ซึ่งครูทุกคนจะต้องจัดเตรียมก่อนเปิดภาคเรียนทุกปี

การจัดบรรยากาศทางด้านกายภาพเป็นการจัดวัสดุอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมไปถึงบุคคลและสิ่งต่างๆ ที่เสริมความรู้ ซึ่งครูต้องใช้ความคิดอย่างละเอียดและรอบคอบในการจัดบรรยากาศทางกายภาพ เพื่อผลที่ออกมาจะช่วยส่งผลถึงความสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็น การจัดโต๊ะเก้าอี้ทั้งของครูและนักเรียน การกำหนดจุดที่ครูจะสอนก็มีความสำคัญ กล่าวคือ ต้องเป็นจุดที่ครูสามารถ

คุณักเรียนทั้งชั้นได้ เอฟเวอร์ตัน (Evertson, 2540 : 2) กล่าวว่า การจัดห้องเรียนทางด้านกายภาพเป็นสิ่งสะท้อนถึงปรัชญาการเรียนการสอนของครู

การจัดบรรยากาศทางด้านกายภาพ ได้แก่การจัดในสิ่งต่างๆ ต่อไปนี้

1. การจัด โต๊ะเรียนและเก้าอี้นักเรียน

- 1.1 ให้มีขนาดเหมาะสมกับรูปร่างและวัยของนักเรียน
- 1.2 ให้มีช่องว่างระหว่างแถวที่นักเรียนจะลุกนั่งได้สะดวก และทำกิจกรรมได้คล่องตัว
- 1.3 ให้สะดวกต่อการทำความสะอาดและการเคลื่อนย้ายเปลี่ยนรูปแบบที่นั่ง
- 1.4 ให้มีรูปแบบที่ไม่จำเจ เช่น อาจเปลี่ยนเป็นรูปตัวที ตัวยู เป็นรูปครึ่งวงกลม

เป็นรูปวงกลม โดยจัดให้เหมาะกับกิจกรรมการเรียนการสอน

- 1.5 ให้นักเรียนที่นั่งทุกจุดอ่านกระดานดำได้ชัดเจน
- 1.6 แถวหน้าของโต๊ะเรียนควรอยู่ห่างจากกระดานดำพอสมควร

สรุปได้ว่า ในการจัด โต๊ะเก้าอี้ของนักเรียนก็เพื่อที่จะให้นักเรียนมีความสะดวกในการทำกิจกรรมต่างๆ และที่สำคัญนักเรียนต้องสามารถมองเห็นครูและสิ่งที่ครูนำเสนอได้อย่างทั่วถึง

2. การจัด โต๊ะครู

2.1 ให้อยู่ในจุดที่เหมาะสม อาจจัดไว้หน้าห้อง ข้างห้อง หรือหลังห้องก็ได้ แต่ต้องให้สามารถมองเห็นนักเรียนได้อย่างทั่วถึง อย่างไรก็ตามการจัด โต๊ะครูก็ยังขึ้นอยู่กับรูปแบบการนั่งของนักเรียนด้วย

2.2 ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อสะดวกต่อการนั่งทำงานของครู และการวางงานของนักเรียน เพื่อเน้นการปลูกฝังลักษณะนิสัยความเป็นระเบียบเรียบร้อย และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้แก่นักเรียน

สรุปได้ว่า การจัด โต๊ะของครูจะต้องวางในจุดที่เหมาะสม และมีหลักการที่สำคัญมาก คือ ครูต้องสามารถมองเห็นนักเรียนอย่างอ่างทั่วถึง ดังงานวิจัยของคูนิน (Kounin, 1970; Kounin and Gump, 1974 อ้างถึงใน เอฟเวอร์ตัน, 2540 : 88) พบว่า การจับตามองห้องเรียนและนักเรียนทั้งหมดให้อยู่ในสายตาของครูทุกขณะเป็นสิ่งจำเป็นที่จะป้องกันเหตุการณ์และพฤติกรรมความมีระเบียบวินัยที่ไม่เหมาะสมได้ตั้งแต่เริ่มต้น และเป็นการควบคุมดูแลนักเรียนคนที่มีพฤติกรรมที่เหมาะสมให้ดำรงอยู่ต่อไปได้

3. การจัดป้ายนิเทศ ป้ายนิเทศส่วนใหญ่จะติดไว้ที่ฝาผนังของห้องเรียน และที่ข้างกระดานดำทั้ง 2 ข้าง เอฟเวอร์ตัน (Evertson, 2540 : 3) กล่าวว่า ป้ายนิเทศ มีความจำเป็นสำหรับใช้แสดงผลงานนักเรียน และผลงานอื่นๆ รวมทั้ง กฎ ข้อตกลง กำหนดการต่างๆ ครูควรใช้ป้ายนิเทศให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน โดย

3.1 จัด ตกแต่ง ออกแบบให้สวยงาม เพื่อเป็นการสร้างความสนใจแก่นักเรียน

3.2 จัดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับบทเรียน อาจจะเป็นการสรุปบทเรียน ทบทวนบทเรียน หรือเสริมความรู้ให้แก่นักเรียน

3.3 จัดให้ทันเหตุการณ์ สอดคล้องกับวันสำคัญต่างๆ อยู่เสมอ และเป็นสิ่งที่นักเรียนควรรู้ และควรเรียน

3.4 จัดติดผลงานนักเรียน และแผนภูมิแสดงความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียน จะเป็นการให้แรงจูงใจที่น่าสนใจอีกวิธีหนึ่ง

สรุปได้ว่า ป้ายนิเทศเป็นสิ่งที่จำเป็นและต้องมีเพื่อเป็นที่แสดงผลงาน สาระความรู้ ที่ต้องการให้นักเรียนรู้ สำหรับการจัดป้ายนิเทศควรจะทันสมัย ทันเหตุการณ์ แต่ก็อย่าตกแต่งจนมากเกินไป เพราะจะทำให้ห้องดูคับแคบ หรือดึงดูดความสนใจนักเรียนไปจากบทเรียนได้ เพราะถ้าป้ายนิเทศเหล่านี้ดึงดูดความสนใจของนักเรียนจากการเรียนการสอนไป สิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมา นั่นก็คือ ความไม่มีระเบียบวินัยในห้องเรียน

4. การจัดสภาพห้องเรียน ต้องให้ถูกสุขลักษณะ คือ

4.1 มีอากาศถ่ายเทได้ดี มีหน้าต่างเพียงพอ และมีประตูเข้าออกได้สะดวก

4.2 มีแสงสว่างพอเหมาะ เพื่อช่วยให้สะดวกในการทำกิจกรรม และยังเป็นการช่วยถนอมสายตา

4.3 ปราศจากสิ่งรบกวนต่างๆ เช่น เสียง กลิ่น คว้น เป็นต้น

4.4 มีความสะอาด โดยฝึกให้นักเรียนรับผิดชอบช่วยกันเก็บกวาด เช็ดถู เป็นการปลูกฝังการรักษาความสะอาด ฝึกการทำงานด้วยกันไปในตัว

สรุปว่า การจัดสภาพห้องเรียนให้ถูกสุขลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นห้องที่มีการถ่ายเทอากาศที่ดี ห้องที่มีความสะอาด มีแสงสว่างที่เหมาะสม ปราศจากสิ่งรบกวนต่างๆ มีส่วนช่วยในการสนับสนุนให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพนั่นเอง

5. การจัดมุมต่างๆ ในห้องเรียน ได้แก่

5.1 มุมหนังสือ ควรจะมีไว้เพื่อฝึกให้นักเรียนรักการอ่าน ส่งเสริมให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ครูควรหาหนังสือหลายๆ ประเภท เหมาะสมกับวัยของนักเรียน การจัดมุมหนังสือควรจัดให้เป็นระเบียบ สะดวกต่อการหยิบอ่าน

5.2 มุมเสริมความรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ควรจัดให้น่าสนใจ ช่วยเสริมความรู้ และทบทวนความจำ

5.3 มุมแสดงผลงานของนักเรียน จัดเพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จ อีกทั้งยังสามารถแก้ไข พัฒนางานของนักเรียนให้ดีขึ้นอีกด้วย

5.4 ผู้เก็บสื่อการเรียนการสอน ควรจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ สะดวกต่อการหยิบใช้ และจัดที่เก็บเป็นสัดส่วน

5.5 มุมเก็บอุปกรณ์ทำความสะอาด ตลอดจนชั้นวางเครื่องมือเครื่องใช้ของนักเรียน ควรวางไว้อย่างเป็นระเบียบ และหมั่นเช็ดถูให้สะอาดอยู่เสมอ

5.6 การประดับตกแต่งห้องเรียน ควรตกแต่งแต่พอเหมาะ ควรคำนึงถึงหลัก ความเรียบง่าย เป็นระเบียบ ประหยัด มุ่งประโยชน์และสวยงาม

การจัดมุมต่างๆ ในห้องเรียน ควรจัดให้เป็นสัดส่วน มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และที่สำคัญควรแบ่งความรู้สำหรับนักเรียนไว้ด้วย

ครูทุกคนต้องตระหนักว่า ห้องเรียน คือ ที่ทำงานทั้งของครูและนักเรียน ซึ่งห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีพื้นที่ไม่กว้างมากนักที่ครูและนักเรียนต้องทำงานกันในแต่ละวัน ขณะที่อยู่ในห้องเรียน ครูและนักเรียนต้องใช้พื้นที่ในห้องเรียนเป็นที่ทำกิจกรรมต่างๆ ในการเรียนการสอน ดังนั้นครูต้องจัดห้องเรียนให้เป็นระบบ มีระเบียบ เพื่อที่จะได้ใช้พื้นที่ในห้องเรียนได้สะดวก ไม่มีสิ่งกีดขวาง และมีความคล่องตัว เอฟเวอร์ทสัน (Evertson, 2540 : 2-3) กล่าวว่า การจัดห้องเรียน ควรคำนึงถึงประเด็นหลัก 4 ประการ ดังนี้

1. จัดบริเวณที่นักเรียนต้องเดินไปเดินมาบ่อยๆ ให้ปราศจากสิ่งกีดขวาง (Keep High Traffic Areas Free of Congestion) บริเวณที่นักเรียนจะมารวมกัน และบริเวณที่ครูต้องใช้บ่อยๆ ต้องเป็นที่ที่ไม่ก่อให้เกิดการรบกวนสมาธินักเรียนคนอื่น ๆ จุดดังกล่าว ได้แก่ โต๊ะทำงานกลุ่มย่อย ที่เหลาดินสอ ที่วางตะกร้าทิ้งขยะ โต๊ะนักเรียน โต๊ะครู จุดต่างๆ เหล่านี้ควรแยกห่างจากกันและกัน ให้มีบริเวณพอสมควรเพื่อความสะดวกในการเดินเข้าออก

2. เด็กทุกคนต้องอยู่ในสายตาครูตลอดเวลา (Be Sure Students Can Be seen by the Teacher) ความสำเร็จในการช่วยเหลือสนับสนุนนักเรียน ขึ้นอยู่กับความสามารถของครูที่จะมองเห็นนักเรียนทุกคนตลอดเวลา ดังนั้นครูต้องแน่ใจว่า ไม่มีสิ่งที่จะกีดขวางสายตา จากจุดที่ครูสอน จากโต๊ะครู ไปยัง โต๊ะนักเรียน และจุดที่นักเรียนทำงานทุกจุด จึงต้องระมัดระวัง เกี่ยวกับ ชั้นวางหนังสือ ตู้เอกสาร เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ ที่จะต้องไม่บังตา หรือเกิดจุดบอด

3. จัดวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน เครื่องมือเครื่องใช้ ที่นักเรียนต้องใช้บ่อยๆ ให้สะดวกต่อการหยิบใช้ และการจัดเก็บ (Keep Frequently Used Teaching Materials and Student Supplies Readily Accessible) เพราะหากมีความวุ่นวายหรือเสียเวลาในการหยิบใช้และการจัดเก็บ อาจจะทำให้ผู้เรียนเบนความสนใจ หรือขาดความสนใจเรื่องที่ครูสอน ได้ และจะทำให้เสียเวลามากขึ้นในการดึงดูความสนใจนักเรียนอีกครั้งหนึ่ง

4. ต้องแน่ใจว่านักเรียนทุกคนสามารถมองเห็นครู เห็นสิ่งที่ครูแสดง อธิบายขณะสอน (Be Certain Students Can Easily See Instructional Presentation and Displays) การจัดวางโต๊ะ

นักเรียนจะต้องให้นักเรียนทุกคนเห็นครูขณะดำเนินการสอนทุกขั้นตอน โดยไม่ต้องเลื่อนเก้าอี้หรือโต๊ะเรียนไปมา หรือต้องเอี้ยวคอเหลียวหลัง เพราะเป็นการยากที่จะให้นักเรียนมีส่วนร่วม วิธีการง่ายๆ ก็คือ ครูลองไปนั่งตามจุดต่างๆ แทนนักเรียนเพื่อตรวจสอบว่า มองเห็นจุดต่างๆ ที่ครูสอนหรือไม่

ประเด็นต่างๆ ทั้ง 4 ประการ จะช่วยให้การจัดในห้องเรียนเป็นไปด้วยดี ซึ่งเป็นองค์ประกอบเฉพาะที่จะเสริมความสำเร็จในการจัดห้องเรียน (Classroom Arrangement) เพื่อให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ได้ดีขึ้น โดยเฉพาะถ้านักเรียนมีระเบียบวินัยในตนเอง

2. การจัดบรรยากาศทางจิตวิทยา (Psychological Atmosphere) บรรยากาศทางจิตวิทยา หมายถึง บรรยากาศทางด้านจิตใจที่นักเรียนรู้สึกสบายใจ มีความอบอุ่น มีความเป็นกันเอง มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีความรักศรัทธาต่อครูผู้สอน ตลอดจนมีอิสระในการกล้าแสดงออกอย่างมีระเบียบวินัยในห้องเรียน ซึ่งการที่นักเรียนจะเกิดความรู้สึกเช่นนี้ได้ ขึ้นอยู่กับ “ครู” เป็นสำคัญ โดยจะกล่าวถึงด้านต่างๆ ของครู ดังนี้

2.1 บุคลิกภาพของครู

สภาพบรรยากาศของห้องเรียนมีส่วนสัมพันธ์กับบุคลิกภาพของครู ครูที่มีบุคลิกภาพดี เช่น การแต่งกาย ท่าทาง น้ำเสียง การใช้คำพูด ฯลฯ จะช่วยส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ได้ดี สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (2531 : 8,11,13 อ้างถึงใน อภรณ์ ใจเที่ยง, 2537 : 230) กล่าวว่า บุคลิกภาพของครูมีผลต่อความรู้สึกของนักเรียน ดังนี้

ครูประเภทที่ 1

ถ้าครูแสดงความเป็นมิตร	นักเรียนจะอบอุ่นใจ
ถ้าครูยิ้มแย้ม	นักเรียนจะแจ่มใส
ถ้าครูมีอารมณ์ขัน	นักเรียนจะเรียนสนุก
ถ้าครูกระตือรือร้น	นักเรียนจะกระปรี้กระเปร่า
ถ้าครูมีน้ำเสียงนุ่มนวล	นักเรียนจะสุภาพอ่อนน้อม
ถ้าครูแต่งตัวเรียบร้อย	นักเรียนจะเคารพ
ถ้าครูให้ความเมตตาปรานี	นักเรียนจะมีจิตใจอ่อนโยน
ถ้าครูให้ความยุติธรรม	นักเรียนจะศรัทธา

สรุปได้ว่าครูประเภทนี้ จะสร้างบรรยากาศแบบประชาธิปไตย นักเรียนและครูจะยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น นักเรียนจะรู้สึกสบายใจในการเรียน เป็นบรรยากาศที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี ไดรเกอร์ส (Dreikurs, อ้างถึงใน ชาร์ล, 2543 : 34-35) กล่าวว่า ครูที่มีลักษณะประชาธิปไตย จะมีส่วนช่วยนักเรียน ให้แรงจูงใจ

นักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากภายใน ช่วยให้นักเรียนตั้งกฎหรือระเบียบปฏิบัติ เพื่อที่จะทำให้ห้องเรียนดำเนินการต่างๆ ไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนเป็นครูที่ให้โอกาสนักเรียนได้ใช้ความอิสระควบคู่ไปกับการรับผิดชอบ ซึ่งครูลักษณะนี้จะมีความสำเร็จในการช่วยให้นักเรียนพัฒนาระเบียบวินัยในตนเอง

ครูประเภทที่ 2

ถ้าครูเข้มงวด	นักเรียนจะหงุดหงิด
ถ้าครูหน้าเนื่อหัวมวด	นักเรียนจะรู้สึกเครียด
ถ้าครูขุ่นเคี้ยว	นักเรียนจะอึดอัด
ถ้าครูในบึ้ง	นักเรียนจะกลัว
ถ้าครูแต่งกายไม่เรียบร้อย	นักเรียนจะขาดความเคารพ
ถ้าครูใช้น้ำเสียงดุคั้น	นักเรียนจะหวาดกลัว

สรุปได้ว่า ครูประเภทนี้ จะสร้างบรรยากาศแบบเผด็จการ นักเรียนไม่ได้แสดงความคิดเห็น ครูจะเข้มงวด ครูจะเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนเองทั้งหมด นักเรียนจะรู้สึกอึดอัด นักเรียนไม่มีความสุขในการเรียน ซึ่งเป็นบรรยากาศที่ไม่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี ไครเคอร์ส (Dreikurs, อ้างถึงใน ชาร์ล, 2543 : 34) กล่าวว่า ครูประเภทนี้ เป็นครูที่เผด็จการ ถืออำนาจตัวเองเป็นหลัก ชอบสร้างกฎของห้องเรียนด้วยตัวเอง และเข้มงวด ลงโทษรุนแรงเมื่อนักเรียนฝ่าฝืนกฎ และครูประเภทนี้จะขาดประสิทธิภาพในการช่วยเหลือนักเรียนให้พัฒนาระเบียบวินัยในตนเอง

ครูประเภทที่ 3

ถ้าครูท้อถอย	นักเรียนจะท้อแท้
ถ้าครูเฉยเมย	นักเรียนจะเฉื่อยชา
ถ้าครูเชื่องช้า	นักเรียนจะหงอยเหงาน
ถ้าครูใช้น้ำเสียงราบเรียบ	นักเรียนจะไม่สนใจฟัง
ถ้าครูปล่อยปละละเลย	นักเรียนจะขาดระเบียบวินัย
ถ้าครูแต่งกายไม่เรียบร้อย	นักเรียนจะขาดความเคารพ

สรุปได้ว่า ครูประเภทนี้จะสร้างบรรยากาศตามสบาย เป็นบรรยากาศที่น่าเบื่อหน่าย นักเรียนสับสน วุ่นวาย ขาดระเบียบวินัย ไม่มีความคงเส้นคงวาแน่นอน ครูไม่สามารถควบคุมห้องเรียนให้อยู่ในความสงบเรียบร้อยได้ และเป็นบรรยากาศที่ไม่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี ไครเคอร์ส (Dreikurs, อ้างถึงใน ชาร์ล, 2543 : 34) กล่าวว่า ครูที่ตามใจเด็ก จะมีความอ่อนแอที่จะให้เด็กปฏิบัติในสิ่งที่ควรจะทำ ไม่ช่วยนักเรียนให้ตระหนักว่า อิศรภาพต้องมีความรับผิดชอบควบคู่ด้วย ครูประเภทนี้จะช่วยให้นักเรียนสร้างวินัยในตนเองได้น้อยมาก

2.2 พฤติกรรมการสอนของครู

พฤติกรรมการสอนของครูมีบทบาทในการสร้างความรู้สึที่ดีให้แก่นักเรียน ในการสอนครูต้องใช้เทคนิคและทักษะการสอนที่สอดคล้องเหมาะสมกับนักเรียน และบทเรียน เพื่อให้ นักเรียนเกิดความรู้ เจตคติ และทักษะ ตามที่หลักสูตรกำหนด พฤติกรรมการสอนของครูควรเป็น ดังนี้

2.2.1 ตอบสนองพฤติกรรมของนักเรียน โดยใช้เทคนิคการเสริมแรงที่เหมาะสม เช่น ใช้น้ำจิ้ม ใช้ท่าทาง ใ้รางวัล และสัญลักษณ์ต่างๆ ตลอดจนให้นักเรียนทำกิจกรรมที่นักเรียนชอบ ครูควรเสริมแรงให้ทั่วถึงและเหมาะสม

2.2.2 เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น และยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน แสดงให้นักเรียนรู้ว่าความคิดของเขามีประโยชน์

2.2.3 ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม การให้ทำงานเป็นกลุ่มจะช่วยให้ นักเรียนรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้ใช้ความรู้ความคิดความสามารถที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ ฝึกการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ในการมอบหมายงานให้กลุ่มทำ ครูควรคำนึงถึงความยากง่ายของงาน เป็นการสร้างความรู้สึที่ทางบวกให้แก่ นักเรียน งานใดที่ยาก ครูควรเข้าไปดูแลและกระตุ้นให้นักเรียนช่วยกัน ครูจะต้องมีความอดทนที่จะไม่รีบบอกวิธีการแก้ปัญหา เพื่อให้ นักเรียนสามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จเอง

2.2.4 ใช้เทคนิควิธีสอนที่ไม่ทำให้นักเรียนเบื่อหน่ายในการเรียน ครูควรคิดค้นคว้า และแสวงหาแนวทางวิธีการใหม่ๆ มาใช้จัดการเรียนการสอน วิธีการสอนควรเป็นวิธีที่ให้ความสำคัญกับนักเรียน หรือให้นักเรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรม เช่น วิธีสอนแบบทดลองแบบแก้ปัญหา แบบสืบสวนสอบสวน แบบศูนย์การเรียน ตลอดจนนวัตกรรมการสอนที่น่าสนใจ การจะใช้วิธีสอนแบบใด ครูต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับบทเรียน ระยะเวลา สติปัญญา และวัยของนักเรียน

2.3 เทคนิคการปกครองห้องเรียนของครู

เทคนิคหรือวิธีการที่ครูใช้ปกครองห้องเรียนมีส่วนส่งเสริมการสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยา คือ ถ้าครูปกครองห้องเรียนด้วยความยุติธรรม ยึดหลักประชาธิปไตย ใช้ระเบียบกฎเกณฑ์ที่ทุกคนยอมรับ นักเรียนก็จะอยู่ในห้องเรียนอย่างมีความสุข เกิดความรู้สึที่อบอุ่นในทางตรงกันข้าม ถ้าครูไม่ยุติธรรม ปกครองห้องเรียนแบบเผด็จการ นักเรียนก็จะไม่มีความศรัทธาในตัวครู ไม่เห็นคุณค่าของระเบียบวินัย มีผลให้นักเรียนไม่สนใจเรียน ไม่อยากมาโรงเรียน ดังนั้น เทคนิควิธีการปกครองห้องเรียนของครูจึงมีความสำคัญต่อการสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาด้วย ในการปกครองห้องเรียนครูควรยึดหลัก ดังนี้

2.3.1 หลักประชาธิปไตย ครูควรให้ความสำคัญแก่นักเรียนเท่าเทียมกัน ใช้ความเสมอภาค ให้โอกาสนักเรียนทุกคนในการแสดงความคิดเห็น ครูต้องใจกว้าง ยินดีรับฟัง

ความคิดเห็นของทุกคน และฝึกให้นักเรียนรู้จักปฏิบัติตนตามหน้าที่ รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น ให้รู้จักอยู่ร่วมกันอย่างประชาธิปไตย

2.3.2 หลักความยุติธรรม ครูควรให้ความยุติธรรมแก่นักเรียนทุกคน เมื่อครูมีความยุติธรรมนักเรียนก็จะเคารพศรัทธาในตัวครู ยินดีปฏิบัติตามกฎระเบียบของห้องเรียน ตลอดจนไม่สร้างปัญหาให้แก่ห้องเรียน

2.3.3 หลักพรหมวิหารสี่ อันได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ซึ่ง เมตตา หมายถึง ความรักและเอ็นดู ความปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นเป็นสุข กรุณา หมายถึง ความสงสาร คิดจะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มุทิตา หมายถึง ความยินดีด้วยเมื่อผู้อื่นได้ลาภยศ สุข เศรษฐี อุเบกขา หมายถึง ความเที่ยงธรรม การวางตัวเป็นกลาง ถ้าครูยึดหลักพรหมวิหารสี่ในการปกครองห้องเรียน จะทำให้นักเรียนมีความศรัทธาในตัวครู มีความสุขในการเรียน และยังเป็นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่นักเรียนได้ส่วนหนึ่ง

2.3.4 หลักความใกล้ชิด การที่ครูแสดงความเอาใจใส่ ความสนใจ ให้ความสำคัญกับนักเรียน เป็นวิธีการหนึ่งในการสร้างบรรยากาศทางด้านจิตวิทยา วิธีการแสดงความสนใจนักเรียนทำได้หลายวิธี จิตรา วสุวานิช (2531 : 135) ได้เสนอแนะไว้ ดังนี้

2.3.4.1 ครูจะต้องรู้จักนักเรียนในห้องเรียนทุกคน

2.3.4.2 ครูจะต้องแสดงความสนใจในสารทุกข์สุกดิบของเด็กแต่ละคน

2.3.4.3 ครูจะต้องเสียสละเวลาของตนเพื่อเด็ก โดยใช้เวลาที่นอกเหนือจากการเรียนการสอน ได้แก่ ช่วงพักระหว่างเรียน หลังเลิกเรียน ครูจะต้องพร้อมที่จะช่วยเหลือเด็กตลอดเวลา

2.3.4.4 ครูต้องใกล้ชิด สัมผัสเด็กทั้งร่างกายและจิตใจ คำสั่งสอนและการกระทำของครูจะต้องสอดคล้องกัน กายสัมผัสเป็นสิ่งจำเป็น จะเป็นสื่อให้นำเด็กรู้สึกถึงความใกล้ชิดสนิทสนม

2.4 ปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน

ประคินันท์ อุปรมัย (2523 : 133) ให้ความหมายปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ไว้ว่า หมายถึง ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคล 2 คน หรือบุคคล 2 ฝ่าย โดยต่างฝ่ายมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน

ปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียนมี 3 ลักษณะ ได้แก่

2.4.1 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ถ้าปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดี คือมีความสัมพันธ์อันดีกัน บรรยากาศในห้องเรียนก็จะไม่ตึงเครียด เป็นบรรยากาศที่น่าเรียน น่าสอน ซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี

2.4.2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน ถ้านักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน บรรยากาศในห้องเรียนจะเต็มไปด้วยความอบอุ่น สร้างความรู้สึกที่ดีให้แก่นักเรียน การที่นักเรียน

จะมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้นั้น ครูมีความสำคัญเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ถ้าหากครูเป็นแบบอย่างที่ดี ปกครองดูแลนักเรียนได้ทั่วถึง สั่งสอนอบรมบ่มนิสัย และแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของ นักเรียน ได้ถูกต้อง นักเรียนก็จะค่อยๆ ซึมซับเอาสิ่งที่ดีงาม ไว้ปฏิบัติจนเป็นคุณลักษณะเฉพาะตนที่ พึงประสงค์ และยังเป็นส่วนช่วยสร้างเสริมให้เกิดบรรยากาศที่พึงปรารถนาขึ้นในห้องเรียน

2.4.3 ปฏิสัมพันธ์ทางวาจา หมายถึง การพูดจาร่วมกันในห้องเรียนระหว่างครูกับ นักเรียน อาจจะเป็นการบรรยาย การอธิบาย การถามคำถาม การมอบหมายงาน การพูดของนักเรียน เป็นต้น ทั้งหมดนี้มีอิทธิพลต่อการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน

พรเพ็ญ สุวรรณเดชา (2532 : 14 อ้างถึงใน อารมณ์ ใจเที่ยง, 2537 : 234) ได้กล่าวถึงผลดี ของการมีปฏิสัมพันธ์ทางวาจาที่ดีต่อกัน ดังนี้

1. การแสดงออกทางวาจาดูดีระหว่างครูกับนักเรียน จะช่วยสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน
2. ช่วยให้การเรียนได้ผลดี เพราะมีการสื่อความหมายที่ถูกต้อง เข้าใจกัน
3. ช่วยให้นักเรียนรู้สึกสบายใจในการที่จะทำความเข้าใจกับบทเรียน และกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น โดยไม่หวาดกลัวครู
4. ช่วยให้นักเรียนเกิดความไว้วางใจในตัวครู มีเหตุผล
5. ช่วยแก้ปัญหาการเรียนการสอนในห้องเรียนได้
6. ช่วยสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้เกิดเจตคติ ความสนใจ ค่านิยม และมีผลการเรียนรู้ เป็นไปตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

จากการจัดแบ่งประเภทของบรรยากาศในห้องเรียนในข้างต้น สรุปได้ว่าการจัดบรรยากาศ ในห้องเรียนสามารถจัดแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ บรรยากาศทางกายภาพ และบรรยากาศ ทางจิตวิทยา

บรรยากาศทางกายภาพ เป็นการจัดบรรยากาศที่เกี่ยวข้องกับวัสดุ อุปกรณ์ ในห้องเรียน เพื่อ อำนวยความสะดวกให้กับนักเรียน ไม่ว่าจะเป็นการจัดโต๊ะ เก้าอี้ ทั้งของครูและนักเรียน การจัด ป้ายนิเทศ และการจัดมุมต่างๆ ในห้อง ซึ่งการจัดสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ต้องให้เหมาะสม เป็นสัดส่วน มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อให้การทำกิจกรรมต่างๆ เป็นไปอย่างคล่องตัว สิ่งสำคัญที่จะต้อง กำกับถึง คือ ไม่บังสายตาของครูในการที่จะดูแลนักเรียนในห้องได้อย่างทั่วถึง เพราะถ้าครูสามารถ มอง ดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึงแล้ว ครูก็จะสามารถควบคุม ปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึง ประสงค์ของนักเรียนได้อย่างทันที่และสามารถส่งเสริมนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ของนักเรียนให้คงอยู่ต่อไปได้ และจะต้องไม่บังตานักเรียนในการมองกิจกรรมที่ครูนำเสนอ เพราะ ถ้านักเรียนมองเห็นครูสอนได้อย่างทั่วถึง เป็นการดึงความสนใจของนักเรียนให้อยู่กับสิ่งที่ครู นำเสนอได้ส่วนหนึ่ง ลีทโซว์ (Leatzow, 2542 : 81) กล่าวว่า วิธีที่สำคัญประการหนึ่งในการป้องกันการ ละเมิดวินัย คือ การจัดสภาพแวดล้อมทางวัตถุให้เหมาะสม นั่นคือ การจัดบรรยากาศ

ทางกายภาพนั่นเอง การจัดห้องเรียนมีผลอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมของนักเรียน ถ้าครูสละเวลาเพื่อจัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม มีความหลากหลาย และน่าสนใจ ครูจะสามารถลดปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมได้มาก โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับพฤติกรรมความมีระเบียบวินัย

บรรยากาศทางจิตวิทยา เป็นการจัดบรรยากาศที่มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนการสอน มีความศรัทธาในตัวครู เพราะฉะนั้น ครูผู้สอนจึงต้องตระหนักถึงความสำคัญในการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้มีความอบอุ่น เป็นกันเอง ทำนาย อิสระ มีการยอมรับ ควบคุม และสำเร็จ โดยการปรับบุคลิกภาพความเป็นครูให้เหมาะสม ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี เมื่อครูผู้สอนสามารถสร้างบรรยากาศแบบนี้ได้ดี และสร้างได้อย่างต่อเนื่อง มีผลให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เช่น ความมีระเบียบวินัย ความมั่นใจ ความรับผิดชอบ เป็นต้น

ในการจัดบรรยากาศในห้องเรียนครูควรจะต้องจัดบรรยากาศทั้งสองประเภทควบคู่ไปด้วยกัน จึงจะส่งผลต่อการเรียนรู้ และปลูกฝังพฤติกรรมความมีระเบียบวินัยของนักเรียนได้ดี และการจัดบรรยากาศในห้องเรียนที่ดี มีผลให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่น ซึ่งการที่ครูจะสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ราบรื่นได้นั้นก็ขึ้นอยู่กับความมีระเบียบวินัยของนักเรียนเป็นหลักสำคัญ พร้อมทั้งยังส่งผลให้ครูและนักเรียนจะมีความสุขกับการมาสอนและการมาเรียน

5. บรรยากาศทางจิตวิทยาที่พึงปรารถนาในห้องเรียน

ในการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนต่างปรารถนาให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น และผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ซึ่งบรรยากาศในห้องเรียนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้ความปรารถนาคือเป็นจริง พรรณี ข.เจนจิต (2545 : 347-349) กล่าวว่า การจัดบรรยากาศในห้องเรียนจะนำไปสู่ความสำเร็จในการสอน และนำไปสู่การพัฒนาความรู้สึกที่ดี และความรู้สึกดังกล่าวจะนำมาซึ่งห้องเรียนที่มีบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้ของนักเรียน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ซึ่งบรรยากาศที่จะสร้างความรู้สึกที่ดีให้กับผู้เรียน สามารถจัดได้ในลักษณะต่อไปนี้

1. บรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตย ถ้าห้องเรียนที่มีบรรยากาศแบบประชาธิปไตย เป็นห้องเรียนที่ครูและนักเรียนร่วมมือกันในการตัดสินใจร่วมกันเกี่ยวกับการดำเนินการต่างๆ ในห้องเรียน และห้องเรียนประชาธิปไตยจะมีประสิทธิภาพกว่าห้องเรียนลักษณะอื่นๆ ในการปลูกฝังวินัยในตนเองให้แก่ผู้เรียน (Dreikurs อ้างถึงใน ชาร์ล, 2543 : 35) ซึ่งการที่จะสร้างให้ห้องเรียนมีบรรยากาศแบบประชาธิปไตยได้นั้น นักเรียนต้องมีความรู้สึกว่าคุณค่าและเป็นส่วนหนึ่งใน

ห้องเรียนและมีส่วนช่วยห้องเรียน ซึ่งถ้าหากนักเรียนทุกคนมีความรู้สึกดังกล่าวก็น่าจะไม่ก่อปัญหา ซึ่งปัญหาก็คือ ความไม่มีระเบียบวินัยนั่นเอง (Dreikurs, อ้างถึงใน ชาร์ล, 2543 : 33)

2. บรรยากาศที่ท้าทาย (Challenge) เป็นบรรยากาศที่ครูกระตุ้นให้กำลังใจเพื่อให้นักเรียน ประสบผลสำเร็จในการทำงาน พุดให้นักเรียนเชื่อว่าครูเชื่อในความสามารถของนักเรียน แม้ว่าจะ เป็นงานที่ค่อนข้างยาก นักเรียนจะเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และพยายามทำงานให้สำเร็จ ซึ่ง คูนิน (Kounin, อ้างถึงใน ชาร์ล, 2543 : 25) กล่าวว่า การจัดบรรยากาศที่ท้าทายในการเรียนการสอนมี ส่วนช่วยในการป้องกันพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้

3. บรรยากาศที่เป็นอิสระ (Freedom) เป็นบรรยากาศที่จะช่วยให้นักเรียนมีความยอมรับ นับถือในตนเอง เป็นบรรยากาศที่นักเรียนมีโอกาสที่จะเลือกและตัดสินใจเลือกสิ่งที่มีความหมาย และมีคุณค่า รวมถึงโอกาสที่จะทำผิดพลาดด้วย โดยปราศจากความกลัวและวิตกกังวล บรรยากาศ เช่นนี้ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติกิจกรรมโดยไม่รู้สึกรังเกียจ

4. บรรยากาศซึ่งมีการยอมรับนับถือ (Respect) เป็นบรรยากาศที่ครูเห็นว่านักเรียนเป็น บุคคลสำคัญ มีคุณค่า และสามารถเรียนรู้ได้ ถ้าครูมีความรู้สึกเช่นนี้ให้กับนักเรียนอย่างจริงจัง จะช่วย ให้นักเรียนรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองมีคุณค่า เกิดความมั่นใจในตนเอง และมีการยอมรับนับถือในตนเอง ในที่สุด กิโนทท์ (Ginott, อ้างถึงใน ชาร์ล, 2543 : 57) กล่าวว่า ปัญหาระเบียบวินัยทางด้าน พฤติกรรมจะลดลงหรือหมดไป เมื่อครูแสดงให้นักเรียนเห็นว่าครูยอมรับและนับถือ ในคำพูด ความเมตตา ของนักเรียนอย่างจริงจัง

5. บรรยากาศที่มีความอบอุ่น (Warmth) ความรู้สึกทางด้านจิตใจมีผลต่อความสำเร็จใน การเรียน การที่ครูมีความเข้าใจ เป็นมิตร ยอมรับ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือ จะทำให้นักเรียนเกิด ความอบอุ่นสบายใจ อยากเข้าไปติดต่อกับ สิ่งเหล่านี้จะส่งผลมายังการเรียนของนักเรียน ดังนั้น บรรยากาศที่อบอุ่น การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และนักเรียนรู้ว่าครูเอาใจใส่กับการกระทำของตน ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกรักห้องเรียนรักโรงเรียน

6. บรรยากาศแห่งการควบคุม (Control) ให้นักเรียนปฏิบัติตามกฎและระเบียบของ ห้องเรียน คูเปอร์สมิท (Coopersmith, 1967 อ้างถึงใน พรรณี ช.เจนจิต, 2545 : 348) กล่าวว่า เด็กที่ อยู่ในบรรยากาศที่ปล่อยตามสบาย จะพัฒนาการยอมรับนับถือตนเองได้น้อยกว่าเด็กที่อยู่ใน บรรยากาศแห่งการควบคุมให้นักเรียนปฏิบัติตามกฎและระเบียบของห้องเรียน ดังนั้นเป็นความ จำเป็นที่ครูจะต้องฝึกให้เด็กมีวินัย แต่มีได้้อยู่ภายใต้การควบคุมลงโทษ ครูจะต้องชี้แจงให้เข้าใจว่า ทำไมต้องทำสิ่งนี้ แต่ไม่ทำสิ่งนั้น วิธีการพูดของครูเป็นสิ่งสำคัญ อีกสิ่งหนึ่งที่ครูจะต้องคำนึงถึง คือ ไม่ให้สิทธิพิเศษกับเด็กบางคน เทคนิคการควบคุมที่ใช้ได้ผลดี โดยไม่ให้เด็กรู้ตัว คือการที่ครูพูดให้ เด็กเข้าใจว่า ทุกคนล้วนเป็นคนที่มีความสำคัญต่อครูทั้งสิ้น ดังนั้นไม่ว่าเด็กจะทำอะไรเราจะสนใจ ต่อการกระทำนั้นๆ ของเขา

7. บรรยากาศแห่งความสำเร็จ (Success) เป็นสิ่งที่ครูควรจะสร้างให้เกิดขึ้นในห้องเรียน แมชัวร์ (Maehr, 1976 อ้างถึงใน พรรณี ช.เจนจิต, 2545 : 348) กล่าวว่า การเห็นชอบจากบุคคลที่มีความสำคัญต่อนักเรียน จะมีผลต่อความสำเร็จในการกระทำกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียน และการไม่ได้รับความเห็นชอบจะมีผลต่อความสำเร็จในการกระทำกิจกรรมต่างๆ น้อยลง ครูที่ฉลาดมักจะถูกดึงจุดที่นักเรียนประสบความสำเร็จมากกว่าพูดเกี่ยวกับความล้มเหลว การที่คนเราคำนิ่งถึงความล้มเหลวจะมีผลให้มีความคาดหวังต่ำ ซึ่งไม่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น คอมบส์ และ ไชยค์ (Combs and Snygg, 1969 อ้างถึงใน พรรณี ช.เจนจิต, 2545 : 348) กล่าวว่า คนเราจะเรียนรู้ว่าตนเองมีความสามารถนั้น มิใช่มาจากความล้มเหลว แต่มาจากความสำเร็จ และดีจูลิโอ (DiGiulio, 2545 : 88) กล่าวว่า นักเรียนที่รู้สึกว่าคุณประสบความสำเร็จมักจะไม่ค่อยมีปัญหาด้านพฤติกรรม

จากลักษณะของบรรยากาศทางจิตวิทยาที่พึงปรารถนาในห้องเรียนที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการจัดบรรยากาศในห้องเรียนลักษณะต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นการสร้างหรือพัฒนาให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง การเห็นคุณค่า การนับถือตนเอง ซึ่งการที่นักเรียนมีความรู้สึกในทางที่ดีต่อตนเองจะสามารถส่งเสริม พัฒนาการมีวินัยของนักเรียนได้ สอดคล้องกับคำกล่าวของ ลีทโซว์ (Leatzow, 2542 : 19) ที่กล่าวว่า การพัฒนานิสัยภายในตัวเด็กมีรากฐานมาจากทักษะของเด็กที่มีต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสิ่งแวดล้อม กระบวนการในการพัฒนานิสัยในตนเอง จะมีกระบวนการเช่นเดียวกับกระบวนการในการสร้างภาพพจน์ของตนเองในทางที่ดี (Positive Self-Image) และสิ่งที่ครูควรระวัง คือ อย่าดูถูกความสามารถของเด็ก ยอมรับนักเรียนอย่างจริงใจ ทอนเบอร์ก แม็คอีวิน และ โจนส์ (Thornberg, McEwin & Jones, 1982 อ้างถึงใน สุรวงศ์ โค้วตระกูล, 2541 : 433) ได้วิจัยเกี่ยวกับคุณสมบัติของครูที่จะช่วยสร้างบรรยากาศในห้องเรียน พบว่า ครูที่ยอมรับนักเรียนอย่างแท้จริง และมีความจริงใจต่อนักเรียน จะทำให้นักเรียนให้ความร่วมมือในการรักษาระเบียบวินัยของห้องเรียน พรรณี ช.เจนจิต (2545 : 349) กล่าวว่า สิ่งสำคัญที่ครูจะต้องคำนึงถึงให้มากๆ คือ เด็กพร้อมที่จะทำตามความคาดหวังของผู้ที่มีความสำคัญต่อตน ดังนั้น ครูควรเป็นผู้ที่มองเห็นค่าในตัวเด็ก ยอมรับนับถือในความสามารถของเขา กลาสเซอร์ (Glasser อ้างถึงใน ชาร์ล, 2543 : 172) กล่าวว่า ห้องเรียนหรือโรงเรียนต้องให้โอกาสที่ดียิ่งแก่นักเรียนที่จะพบกับความสำเร็จและได้รับการยอมรับ ความสำเร็จในห้องเรียนจะก่อให้เกิดความรู้สึกความมีคุณค่าในตนเอง และความรู้สึกว่ามีความสำเร็จ ความรู้สึกทั้งสองอย่างนี้ของนักเรียน จะช่วยบรรเทาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้ และคงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ไว้

6. หลักการปฏิบัติของครูและนักเรียนในการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน

หน้าที่ของครูไม่ใช่เป็นเพียงผู้ที่สอนด้านวิชาการเพียงอย่างเดียว ครูมีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นผู้ช่วยให้ นักเรียนมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพทางบวกอย่างสมบูรณ์ เช่น มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นต้น ซึ่งการที่ครูจะสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และเสริมสร้างพัฒนาการทางบุคลิกภาพทางบวกของนักเรียนได้นั้น สุรางค์ ใคว์ตระกูล (2541 : 421-422) กล่าวว่า ทั้งครูและนักเรียน ต้องมีหลักการในการปฏิบัติ ดังนี้

1. ครูและนักเรียนจะต้องตกลงกันตั้งแต่วันแรกของโรงเรียนเปิดว่า ต้องการบรรยากาศของห้องเรียนชนิดใด ทั้งครูและนักเรียนจะต้องเข้าใจว่าห้องเรียนที่มีบรรยากาศเพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ และเสริมสร้างพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพทางบวกนั้น หมายถึง ห้องเรียนที่มีบรรยากาศอบอุ่นราบรื่น ทุกคนมีความจริงใจต่อกันและกัน ต่างคนต่างช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นักเรียนและครูต่างก็มีความสุข นักเรียนเคารพกฎเกณฑ์ และระเบียบของห้องเรียนซึ่งนักเรียนและครูช่วยกันคิดขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นความสัมพันธ์ที่ต่างก็ไว้ใจซึ่งกันและกัน มีความจริงใจและหวังดีต่อกัน โดยครูเป็นกัลยาณมิตรของนักเรียน

2. ทั้งครูและนักเรียนจะต้องพยายามที่จะปรับปรุงทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ ครูต้องแสดงตนเป็นแบบอย่าง โดยเป็นผู้มีวุฒิภาวะ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี คือเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้

2.1 ไวต่อความรู้สึกของผู้อื่น และเป็นผู้ที่เข้าใจในความรู้สึกของผู้อื่น “โดยเอาใจเขามาใส่ใจเรา”

2.2 มีความซื่อสัตย์สุจริต

2.3 มีมาตรฐานทางจริยธรรมและค่านิยมของตนเอง

2.4 เป็นผู้มีความเมตตา มีขันติ มีระเบียบวินัย และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

2.5 เป็นผู้มองคนในแง่ดี

2.6 มีอัธยาศัยสนทนาทางบวก

2.7 เป็นผู้ที่ยอมรับผู้อื่น โดยถือว่าคนเราแต่ละคนเป็นปัจเจกบุคคล

2.8 ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ยกย่องให้เกียรติ

2.9 เปิดโอกาสให้ผู้อื่นมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และทักษะ

2.10 มีความจริงใจ และสามารถควบคุมสติของตนเองได้

3. ทั้งนักเรียนและครูมีหน้าที่ที่จะสร้างบรรยากาศในห้องเรียน เพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ และเสริมสร้างบุคลิกภาพของนักเรียน ซึ่งหน้าที่ของครูและนักเรียนมี ดังนี้

3.1 หน้าที่ของครู

3.1.1 ครูต้องทำตนให้นักเรียนรักและเชื่อถือ คิดว่าครูเป็นที่พึ่งได้ ครูจะต้องไม่แสดงความรักที่ห่อหุ้มถ้ำ ควรจะมีความยุติธรรม ปฏิบัติต่อนักเรียนด้วยใจเป็นกลาง ไม่มีอคติ ครูจะต้องมีความสม่ำเสมอควบคุมอารมณ์ได้ มีทัศนคติทางบวกต่อชีวิต ที่จะช่วยนักเรียนแก้ปัญหา เป็นผู้มองโลกในแง่ดี มีอารมณ์ขัน และถ้านักเรียนในห้องสร้างบรรยากาศในห้องเรียนครั้นเคร่งด้วยอารมณ์ขันก็ไม่ควรที่จะตำหนิ

3.1.2 ครูควรพยายามให้แรงเสริมหรือรางวัล เช่น ชมเชยนักเรียนที่แสดงพฤติกรรมที่เสริมสร้างบรรยากาศในห้องเรียนเพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้

3.2 หน้าที่ของนักเรียน

3.2.1 นักเรียนทุกคนจะต้องทราบว่าตนมีหน้าที่ที่จะช่วยสร้างบรรยากาศในห้องเรียนเพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้และเสริมสร้างบุคลิกภาพทางบวก โดยเป็นผู้ที่ตั้งใจเรียน มีระเบียบวินัย พร้อมทั้งจะร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ของห้องเรียน และยินดีที่จะมีส่วนร่วมในการทำงาน เพื่อความราบรื่นของห้องเรียน

3.2.2 เป็นผู้มีมารยาทเรียบร้อย มีน้ำใจต่อเพื่อนและครู ช่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับห้องเรียน โรงเรียน และที่สำคัญที่สุด คือ นักเรียนจะต้องมีคุณสมบัติ 10 ประการ ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น

จากหลักการปฏิบัติของครูและนักเรียนในการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน ข้างต้น กล่าวได้ว่า การสร้างบรรยากาศในห้องเรียนเพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้และเสริมสร้างพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพทางบวกนั้น เป็นสิ่งที่ครูทุกคนควรที่จะคำนึงถึง ที่สำคัญครูและนักเรียนต้องร่วมมือกันต่างคนจะต้องรู้หน้าที่ของตนเอง ว่าควรที่จะปฏิบัติตนอย่างไร เพื่อให้บรรยากาศในห้องเรียนเป็นไปอย่างราบรื่น และหลักการดังกล่าวสามารถทำให้ครูควบคุมห้องเรียนให้มีระเบียบวินัย โดยไม่ต้องอาศัยวิธีการลงโทษ

7. พฤติกรรมของครูและบรรยากาศในห้องเรียน

นอกจากครูจะมีความเข้าใจเกี่ยวกับบรรยากาศในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้แล้วนั้น พฤติกรรมของครูในขณะที่ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนก็มีส่วนในการรักษาบรรยากาศของห้องเรียน การศึกษาของ คูนิน (Kounin, 1970 อ้างถึงใน สุรางค์ โค้วตระกูล, 2541 : 431) พบว่า พฤติกรรมของครูมีความสำคัญเป็นอย่างมากที่จะสร้างบรรยากาศของห้องเรียนให้อยู่ในสภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในทุกๆ เรื่อง และในห้องเรียนที่มีบรรยากาศดังกล่าว ครูจะมีพฤติกรรม ดังนี้

1. ครูต้องเป็นผู้ที่ทราบความเคลื่อนไหวของห้องเรียนอยู่ตลอดเวลา รู้ว่านักเรียนแต่ละคนกำลังทำอะไรบ้าง มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างไร เมื่อมีเหตุที่จะก่อกวนความสงบของห้องเรียน นั่นก็คือความไม่มีระเบียบวินัยของนักเรียน ครูก็สามารถที่จะจัดการได้อย่างทันที่ว่งที่ คุณนิ เรียกว่า คุณสมบัติอันนี้ว่า With-it-ness

2. ครูเป็นผู้ที่สามารถที่จะดูแลห้องเรียนได้อย่างทั่วถึง เป็นต้นว่า ถ้าครูกำลังอธิบายให้นักเรียนคนหนึ่ง และให้นักเรียนอีก 3 คน ทำแบบฝึกหัดอยู่หน้าห้องเรียน โดยใช้กระดานดำ ส่วนนักเรียนที่เหลือทำงานอยู่ที่โต๊ะของตนเองด้านนักเรียน 2 ใน 3 คน ที่กำลังทำแบบฝึกหัดที่กระดานดำเล่นกันแทนที่จะทำงาน ครูที่ควบคุมห้องเรียนจะให้เห็นเหตุการณ์และสามารถที่จะห้ามนักเรียนที่กำลังเล่นอยู่ให้หยุด ขณะเดียวกันครูก็สามารถกลับมาอธิบายงานได้อย่างปกติ

3. ครูเป็นผู้ที่มีความสามารถที่จะรักษาระดับความสนใจ และความใส่ใจในบทเรียนที่ครูกำลังสอนอย่างราบรื่น (Smoothness) โดยสามารถที่จะเปลี่ยนกิจกรรมต่างๆ ที่ครูสอนโดยไม่รบกวนหรือทำลายความสนใจของนักเรียน ครูจะต้องมีความรู้สึกไวต่อความรู้สึกของนักเรียน เช่น เมื่อครูสังเกตเห็นว่า นักเรียน ไม่สนใจในกิจกรรม ที่ครูกำลังนำเสนอ ครูก็อาจจะเปลี่ยนวิธีการในการนำเสนอ เพื่อให้ นักเรียนทุกคนกลับมาสนใจ ในสิ่งที่ครูนำเสนออีกครั้ง

4. ครูเป็นผู้ที่สามารถเปลี่ยนแปลงเทคนิคของการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนและวิชาที่เรียน มีความกระตือรือร้นในเรื่องที่สอน และพยายามเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองเพื่อไม่ให้พูดสิ่งซ้ำๆ ประจ่า

5. ครูควรพยายามที่จะหลีกเลี่ยงการพูดซ้ำซาก และหุยมหุยมเกี่ยวกับการสั่งงานให้นักเรียนทำหรือให้นักเรียนประกอบกิจกรรมที่ไม่จำเป็นต่อสิ่งที่นักเรียนต้องการ

6. ครูจะต้องระวังที่จะไม่ทำโทษหรือคาดโทษนักเรียนคนใดคนหนึ่งอย่างไม่มีเหตุผลแล้วเป็นผลกระทบกระเทือนต่อนักเรียนทั้งห้อง ทำให้นักเรียนทั้งห้องไม่มีความสุขจนทำงานไม่ได้ คุณสมบัติข้อนี้เป็นต้นเหตุให้ คุณนิ สนใจทำการศึกษาเกี่ยวกับระเบียบวินัยและการควบคุมห้องเรียน ซึ่ง คุณนิ เล่าว่า ในขณะที่ทำการสอนนิสิตในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง มีนิสิตผู้หนึ่งอ่านหนังสือพิมพ์ และไม่ฟัง จึงคาดโทษไว้ว่า คราวต่อไปถ้ามีนิสิตคนใดคนหนึ่งนำหนังสือพิมพ์มาอ่านในห้องเรียน จะไม่ให้เรียน ซึ่งการคาดโทษในครั้งนี้ ทำให้นักนิสิตทั้งห้องไม่พอใจและมีการพูดกันถึงเรื่องการคาดโทษ ทำให้การสอนเป็นไปอย่างไม่ราบรื่น

และจากการศึกษาบรรยากาศในห้องเรียน คุณนิ (Kounin, อ้างถึงใน สุรางค์ ไคว่ตระกูล, 2541 : 432) ได้ให้คำแนะนำแก่ครู ในการควบคุมห้องเรียน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาเรื่องระเบียบวินัยไว้ดังนี้

1. ครูควรจะบอกแก่นักเรียนที่มีพฤติกรรมที่ก่อกวนความสงบสุขของห้องเรียนให้หยุด และบอกให้ชัดเจนว่านักเรียนแสดงพฤติกรรมอะไร ไม่เหมาะสมอย่างไร

2. ไม่เพียงแต่แนะนำให้นักเรียนที่กำลังแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมให้หยุด แต่ควรแนะนำต่อไปว่าควรจะทำอย่างไร

3. อธิบายเหตุผลว่าทำไมนักเรียนต้องหยุดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

4. เวลาครูห้ามนักเรียนหรือชี้แจงกับนักเรียน ครูจะต้องแสดงว่า ครูมีความหวังดีต่อ นักเรียน และมีความจริงใจ

5. ครูจะต้องพยายามที่จะลดความโกรธ และไม่ควรรใช้การลงโทษ โดยเฉพาะการลงโทษ ให้เจ็บกาย แต่พยายามทำตนเองให้เป็นแบบอย่างที่ดี และใช้นักเรียนที่มีพฤติกรรมดีเป็นต้นแบบให้ นักเรียนอื่นๆ

6. ครูควรระวังไม่ใช้คำพูดที่ก่อนแนะนำนักเรียนเกี่ยวกับบุคลิกภาพของนักเรียนว่าประพฤติ คนไม่ดี แต่ควรอธิบายว่าพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงนั้น จะกระทบกระเทือนต่อเพื่อนอย่างไร

7. ครูควรเป็นผู้ที่ส่งเสริมระเบียบข้อบังคับของห้องเรียนด้วยความยุติธรรม สม่ำเสมอ หากครูแสดงให้เห็นว่าครูมีความหวังดีต่อนักเรียน ต้องการให้นักเรียนมีพัฒนาการทาง บุคลิกภาพพร้อมที่จะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในอนาคต นักเรียนก็จะให้ความร่วมมือกับครูและมี ปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อครู

ระเบียบวินัย

1. ความหมายของระเบียบวินัย

จากการสำรวจความคิดเห็นของครูโดยสมาคมการศึกษาแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (National Education Association) ได้รายงานไว้ว่า สิ่งที่ทำลายครูมากที่สุดและยังเป็นการบั่นทอนครู มากที่สุด คือ “การจัดการกับระเบียบวินัยของห้องเรียน” (Managing Classroom Discipline) (DiGiulio, 2545 : 25-26) หรือจากทฤษฎีที่มีคำว่า ระเบียบวินัยหรือวินัย ไปปรากฏอยู่ในคำขวัญ วันเด็กแห่งชาติของไทยในหลายๆ ปี ดังนี้

พ.ศ. 2504 “ขอให้เด็กในสมัยปฏิวัติของข้าพเจ้า จงเป็นเด็กที่อยู่ในระเบียบวินัย”

พ.ศ. 2511 “ความเจริญและความมั่นคงของชาติไทยในอนาคต ขึ้นอยู่กับเด็กที่มีวินัย
เกลียดฉลามและรักชาติยิ่ง”

พ.ศ. 2519 “เด็กที่ต้องการเห็นอนาคตของชาติรุ่งเรือง จะต้องทำตัวให้ดี มีวินัยเสียแต่บัดนี้”

พ.ศ. 2524 “มีวินัย ใจซื่อสัตย์ ผู้ประหยัด เครื่องประดับคุณธรรม”

พ.ศ. 2526 “รู้หน้าที่ ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด มีวินัย และคุณธรรม”

พ.ศ. 2528 “สามัคคี มีวินัย ใฝ่คุณธรรม”

- พ.ศ. 2530 “นิมไทย มีวินัย ใช้ประหยัด ใจสัตย์ซื่อ ถือกุณธรรม”
 พ.ศ. 2531 “นิมไทย มีวินัย ใช้ประหยัด ใจสัตย์ซื่อ ถือกุณธรรม”
 พ.ศ. 2534 “รู้หน้าที่ มีวินัย ใฝ่คุณธรรม นำชาติพัฒนา”
 พ.ศ. 2535 “สามัคคี มีวินัย ใฝ่ศึกษา จรรยางาม”
 พ.ศ. 2539 “มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ คู่คุณธรรม นำประชาธิปไตย”
 พ.ศ. 2541 “ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย”
 พ.ศ. 2542 “ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย”
 พ.ศ. 2543 “มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ คู่คุณธรรม นำประชาธิปไตย” เป็นต้น
 (สรวจร นาวาผล, 2547 : ออนไลน์)

ซึ่งทำให้ทราบอย่างชัดเจนว่า ระเบียบวินัย นั้นเป็นสิ่งซึ่งมีความสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะกับนักเรียนหรือเยาวชน อันจะเป็นกำลังอย่างมากในการพัฒนา เพื่อที่จะนำพาประเทศไทยไปสู่ความรุ่งเรืองได้

คำว่า “ระเบียบวินัย” นั้นเมื่อนำมาปรากฏอยู่ในสิ่งต่างๆ ทั้งที่เป็นหนังสือ ตำรา เอกสารอื่นใด กระทั่งตำราวิทยุวันเด็กที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น หากแต่ส่วนน้อยนักที่จะล่วงรู้ว่า ความหมายของคำว่า ระเบียบวินัย ที่แท้จริงว่าอย่างไร การศึกษาถึงความหมายของระเบียบวินัยจึงมีความจำเป็น เพื่อให้สามารถทราบในเบื้องต้นได้ อันจะนำไปสู่การศึกษาในส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับระเบียบวินัยต่อไป

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2547 : ออนไลน์) ได้แยกกล่าว ถึงความหมายระหว่าง คำว่า ระเบียบกับวินัย ออกจากกัน กล่าวคือ ระเบียบ หมายถึง ถูกลำดับ ถูกที่ เป็นแถวเป็นแนว มีลักษณะเรียบร้อย ส่วนคำว่า วินัย หมายถึง ระเบียบสำหรับกำกับความประพฤติให้เป็นแบบแผน อันหนึ่งอันเดียวกัน

ระเบียบวินัย คือ คุณสมบัติที่สำคัญในการดำเนินชีวิต (พระบรมราโชวาทของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9, 2547 : ออนไลน์)

ระเบียบวินัย หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์ และพฤติกรรมของตนเอง ให้เป็นไปตามที่มุ่งหวัง โดยเกิดจากการสำนึก ซึ่งต้องไม่กระทำการใดๆ อันเป็นผลทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ตนเองในอนาคต หากแต่ต้องเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่ตนเองและผู้อื่น โดยไม่ขัดต่อระเบียบของสังคมและไม่ขัดต่อสิทธิของผู้อื่น (อำพร กาทอง, 2529 : 7)

ระเบียบวินัย หมายถึง ความมีวินัยในตนเอง สามารถควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตนตาม ระเบียบข้อตกลงของสังคมส่วนรวมด้วยความสมัครใจของผู้ปฏิบัติเอง เพื่อความสงบสุขในชีวิต และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม (หัตยา สารสิทธิ์, 2541 : 9)

ระเบียบวินัย หมายถึง การเคารพในข้อตกลง การเชื่อฟังและปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนขององค์กร โดยต้องมีข้อตกลงที่ชัดเจนและมีความยุติธรรม มีการลงโทษอย่างยุติธรรมเสมอกัน ซึ่งปรากฏอยู่ในเว็บไซต์ <http://www.ripb.ac.th/~intanin/eleam/EJUDKAN> (2547 : ออนไลน์)

ระเบียบวินัย หมายถึง แบบแผน กฎเกณฑ์ ที่กำหนดไว้เป็นแนวปฏิบัติ คนที่มีระเบียบวินัย เป็นคนที่สามารถควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตนได้ตามแบบแผนกฎเกณฑ์ และข้อบังคับของสังคมนั้นได้ โดยอาจจะใช้กฎเกณฑ์ ข้อบังคับเป็นเครื่องกำหนดให้ทำตาม ซึ่งเรียกว่าระเบียบวินัยภายนอก หรืออาจจะปฏิบัติเพราะตระหนักถึงความถูกต้องเหมาะสมตีมืดตัวของตัวเอง แม้บางอย่างจะไม่ได้มีการกำหนดไว้เป็นกฎเกณฑ์ข้อบังคับก็ตาม ซึ่งเรียกว่ามีระเบียบวินัยในตนเอง (สุพิศรา เทียนอุดม, 2536 : 5, 9)

ระเบียบวินัย หมายถึง การฝึกฝนในลักษณะนิสัย รวมทั้งจิตนิสัย ให้มีทั้งความถูกต้องและสมบูรณ์ (Fortosis, 2004 : Online)

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมายของคำว่า ระเบียบวินัย หากแต่ใช้คำว่า วินัย เพียงคำเดียวในการให้ความหมาย ดังนี้

วินัย หมายถึง ระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ สำหรับควบคุมความประพฤติทางกายของคนในสังคมให้เรียบร้อยดีงาม เป็นแนวอย่างอันหนึ่งอันเดียวกัน จะได้อยู่ร่วมกันด้วยความสุขความสบาย ไม่กระทบซึ่งกันและกัน ให้ห่างไกลจากความชั่วทั้งหลาย การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เหล่า ถ้าขาดระเบียบวินัย ต่างคนต่างทำตามอำเภอใจ ความขัดแย้งก็เกิดขึ้นได้ ความสงบสุข การงานที่ทำก็ จะเสียหาย ซึ่งปรากฏอยู่ในเว็บไซต์ <http://www1.frehostingguru.com> (2547 : ออนไลน์)

วินัย หมายถึง การอยู่ในระเบียบแบบแผน ข้อปฏิบัติ ซึ่งวินัยนั้นใช้เฉพาะกับคนเท่านั้น วินัย จึงเป็นแบบของคน ถ้าทุกคนปรับตัวอยู่ในวินัยแล้วถือว่าเป็นคนดีทั้งสิ้น ซึ่งปรากฏอยู่ในเว็บไซต์ <http://montri95.tripod.com/hbdisp/hbdisp1.htm>. (2547 : ออนไลน์)

วินัย หมายถึง การควบคุมตนเอง (Self-Control) โดยมุ่งที่การพัฒนาตนเอง เพื่อปรับตัวให้สอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการ ซึ่งต้องอาศัยการวางเงื่อนไขเพื่อทำให้พฤติกรรมนั้นมีความเป็นระเบียบภายใต้กระบวนการทางนิติธรรม (Judicial Due Process) ซึ่งปรากฏอยู่ในเว็บไซต์ <http://montri95.tripod.com/Displess/Vnpe.htm>. (2547 : ออนไลน์)

วินัย หมายถึง ระเบียบข้อบังคับต่างๆ ที่สถานศึกษากำหนดขึ้น เพื่อให้นักเรียน นักศึกษาปฏิบัติตาม แม้ระเบียบบางประการจะมีได้กำหนดไว้อย่างเป็นทางการ หากแต่เป็นความคาดหวังของครูที่จะทำให้นักเรียน นักศึกษา วางตัวหรือประพฤติตนทั้งในสถานศึกษาหรือนอกสถานศึกษา ซึ่งถ้านักเรียน นักศึกษา ประพฤติตนผิดไปจากระเบียบและความคาดหวังของครูก็ถือว่าทำผิดวินัย และครูอาจจะใช้วิธีลงโทษต่างๆ กัน ตามความเหมาะสมกับความผิดนั้น (ภิญโญ สาร, 2523 : 402)

จากความหมายซึ่งมีผู้กล่าวไว้ข้างต้น พอจะกล่าวสรุปได้ว่า ระเบียบวินัย หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเอง ให้อยู่ในแบบแผนตามที่มุ่งหวัง เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ด้วยความสงบสุข อันเป็นคุณสมบัติที่สำคัญในการดำเนินชีวิต

2. ประเภทของระเบียบวินัย

หน่วยศึกษานิเทศน์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2529 : 2-63) ได้จัดจำแนก ระเบียบวินัยออกเป็น 3 ประเภท ดังปรากฏในเอกสารคำสอน ชุดการปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยม พื้นฐานการมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบแบบแผน และขนานธรรมเนียม ประเพณีอันดีงาม ดังนี้

1. การมีระเบียบวินัยในการศึกษาเล่าเรียน หมายถึง การที่นักเรียนสามารถควบคุมตนเอง ให้ประพฤติปฏิบัติอย่างมีระเบียบแบบแผน มีเหตุผลและเป้าหมายในการเพิ่มพูนความรู้ เพื่อพัฒนาตนเอง โดยการจัดตารางเวลาไว้สำหรับศึกษาเล่าเรียนและการควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามตารางดังกล่าวได้ มีความตั้งใจเล่าเรียนอย่างสม่ำเสมอในทุกๆ วิชา มีการเตรียมตัวอ่านบทเรียนมาก่อนที่จะถึงเวลาเรียนและทบทวนบทเรียนทุกครั้งภายหลังจากการเรียน เข้าเรียนตรงเวลา ไม่ลอกคำตอบจากเพื่อนๆ อีกทั้งต้องไม่เปิดโอกาสหรือยินยอมให้เพื่อนลอกคำตอบในเวลาสอบ มีการเตรียมอุปกรณ์การเรียนอย่างครบถ้วนและพร้อมสำหรับการใช้อยู่ตลอดเวลา

2. การมีระเบียบวินัยในที่อยู่อาศัย หมายถึง การที่นักเรียนสามารถควบคุมตนเอง โดยการประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอในการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบของบ้านเรือนที่อยู่อาศัย มีการจัดตกแต่งที่อยู่อาศัยให้น่าอยู่ ไม่รับประทานอาหารในห้องนอน จัดแบ่งเนื้อที่ภายในบ้านให้เป็นสัดส่วนเหมาะสมต่อการทำกิจกรรมต่างๆ อีกทั้งต้องไม่คุย หัวเราะ จัดงานสังสรรค์ ตลอดทั้งการเปิดโทรทัศน์เสียงดังรบกวนผู้อื่น

3. การมีระเบียบวินัยในสังคม หมายถึง การที่นักเรียนสามารถประพฤติปฏิบัติอย่างมีระเบียบแบบแผน ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม เคารพปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบังคับของสังคม รู้จักใช้สิทธิและหน้าที่ ละเว้นการใช้สิทธิ โดยรับบริการและให้บริการที่เป็นไปตามลำดับก่อนหลัง อีกทั้งมีมารยาทในการใช้ถนน การจับขี่ยานพาหนะ โดยการปฏิบัติตามกฎจราจร และมีการแจ้งต่อเจ้าหน้าที่เมื่อรู้เห็นการกระทำผิดระเบียบวินัยและกฎหมาย

สุชา และสุรางค์ จันท์เอม (2518 : 154) ได้มีการจัดจำแนกระเบียบวินัยออกเป็น 2 ประเภท นั่นคือ ระเบียบวินัยในตนเอง หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการ เพื่อใช้ในการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง โดยตนเองเป็นผู้แนะนำตนเองให้ปฏิบัติตามแนวทางที่คิดแล้วว่าเป็นทางเลือกที่ดี และระเบียบวินัยในหมู่คณะ หมายถึง การใช้ระเบียบ ข้อบังคับ เป็นเครื่องมือในการรักษาความเป็น

ระเบียบเรียบร้อย โดยมุ่งถึงความสำเร็จอันดีในการปฏิบัติงานใดๆ

ชาญชัย อินทรประวัติ และพนัส หันนาคินทร์ (2521, 2524 อ้างถึงใน สุพัตรา เทียนอุดม, 2536 : 7-8) ได้กล่าวถึงประเภทของระเบียบวินัยไว้ว่า ประเภทของระเบียบวินัยนักเรียนนั้น มีด้วยกัน 3 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

1. ประเภทเฉียบขาด ซึ่งมีลักษณะคล้ายระเบียบวินัยของทหาร ข้อห้ามหรือข้อบังคับต่างๆ กำหนดขึ้นจากครูอาจารย์ โดยเชื่อว่าเป็นความประพฤติมาตรฐานที่นักเรียนต้องประพฤติปฏิบัติ ตาม จะได้นิสัยดีและประพฤติดีติดตัวไปในภายหน้า นักเรียนจะเห็นด้วยหรือไม่ไม่ใช่สิ่งสำคัญหากฝ่าฝืนจะมีโทษ

2. ประเภทที่สอดคล้องกับความรู้สึกของนักเรียน ระเบียบวินัยประเภทนี้ กำหนดขึ้นตามความรู้สึกและความสนใจของนักเรียน โดยครูอาจารย์มีความเชื่อว่า ถ้านักเรียนมีการประพฤติไปตามความรู้สึกและสนใจของตนเองแล้วปัญหาจะไม่เกิด นั่นคือ จะได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติ จากนักเรียนอย่างสูง ซึ่งการค้นหาความรู้สึกและความสนใจของนักเรียนมาประกอบการกำหนด ระเบียบวินัยนักเรียนจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ แม้จะไม่นำเอาความรู้สึกทั้งหมดของนักเรียนมากำหนด ก็ตาม การที่ครูอาจารย์มีการเปิด โอกาสให้นักเรียนได้ร่วมในการกำหนดระเบียบวินัยนักเรียน ซึ่งตัวของนักเรียนเองต้องปฏิบัติตาม เชื่อว่าจะสามารถแก้ปัญหาบางประการได้

3. ประเภทที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ระเบียบวินัยประเภทนี้เกิดจากความรับผิดชอบของนักเรียนและด้วยเกียรติของนักเรียนเอง ซึ่งครูอาจารย์มีความเชื่อว่า ระเบียบวินัยจะมีคุณค่าถ้านักเรียนได้กำหนดความประพฤติที่ตนเองเชื่อว่า เมื่อกระทำแล้วจะช่วยให้ตนเองเป็นคนดี มีความรู้สึกเป็นเกียรติและรับผิดชอบในการประพฤติปฏิบัติของตนเองสูง

ส่วน กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2526 : 100) ได้กล่าวถึงประเภทของระเบียบวินัยไว้ในเอกสารเสริมความรู้สำหรับครู กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย จริยศึกษา ดังนี้

1. ระเบียบวินัยภายนอก ได้แก่

1.1 การรักษาระเบียบวินัยในการบริโภค เช่น การรับประทานอาหารให้ถูกหลักอนามัย และสุขวิทยา รับประทานอาหารเป็นเวลา มีมารยาทเรียบร้อยในการรับประทานอาหาร

1.2 การรักษาระเบียบวินัยในการอุปโภค เช่น การรักษาร่างกาย เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ให้สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย

1.3 การรักษาระเบียบวินัยต่อสถานที่ เช่น การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยทั้งในสำนักงาน วัดวาอาราม สถานที่ราชการ และสาธารณะสถานต่างๆ โดยการประพฤติปฏิบัติตามกฎและข้อบังคับของสถานที่นั้นๆ

1.4 การรักษาระเบียบวินัยในการปกครอง เช่น การสร้างวินัยเพื่อถือเป็นหลักปฏิบัติ เอาใจใส่กวดขัน โดยปรับปรุงระเบียบต่างๆ ให้มีมาตรฐานและถือปฏิบัติให้เป็นแบบอย่าง